Burgemeesters van Oldenzaal

Een wandeling langs portretten, macht, mensen en tijdgeest
1811 – heden

Patrick Welman

Burgemeester van Oldenzaal

De aanleiding: een galerij aan de muur

Van portretten naar verhalen

Portretgalerij in stadhuis, bij kamer burgemeester

“Wie waren deze voorgangers eigenlijk?”

- Bij de burgemeesterskamer hangen portretten van voorgangers.
- Kleding, ambtsketens en gezichten tonen de verandering van tijd.
- De reeks riep de vraag op: welke verhalen schuilen achter de namen?
- Soms begint geschiedenis met één portret of juist met een ontbrekend portret.

Burgemeesters van Oldenzaal: 1811–1893

De vroege bestuurlijke lijn

1811 - 1838 F.C.W. Stork

1838 - 1843 J.F. Peese Binkhorst

1843 - 1844 E.A. Tegel

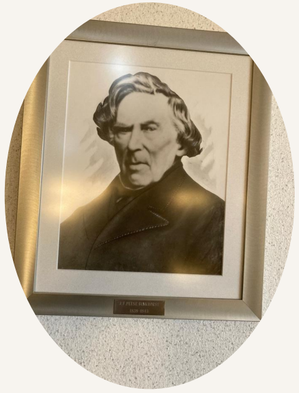
1844 - 1864 C.W. Eekhout

1864 - 1884 mr. Gijsbert Waller

1884 - 1893 mr. J.H.A.M. Essink

Stork

Peese Binkhorst

Waller

VROEGE GEMEENTE

Van Napoleontisch bestuur naar de Gemeentewet van 1851. De burgemeester wordt steeds meer de vaste schakel tussen rijk, provincie en lokale gemeenschap.

Burgemeesters van Oldenzaal: 1893–heden

Van lang bestuur naar modern burgemeesterschap

1893 - 1935	N.X.Th.M. Vos de Wael
1935 - 1941	G.H.P. Bloemen
1941 - 1945	
1945 - 1950	G.H.P. Bloemen
1950 - 1959	J.M.J. Cornelissen
1959 - 1969	J. de Vries
1969 - 1976	J.A.M. Reijnen
1977 - 1997	G.J.C.A. Nillesen
1997 - 2003	Peter Cammaert
2003 - 2004	Thijs Bennink (wnd.)
2004 - 2011	Frans Backhuijs
2011 - 2012	Leo Elfers (wnd.)
2012 - 2018	Theo Schouten
2018 - heden	Patrick Welman

Oorlogsjaren, wederopbouw en modern lokaal bestuur

Drie rode draden

Geen portrettengalerij, maar een geschiedenis van de stad

1

Het ambt verandert

Van maire en notabele naar voorzitter, crisisbestuurder en verbinder.

2

Oldenzaal verandert

Van kleine stad met stadspoorten naar industriestad en moderne gemeente.

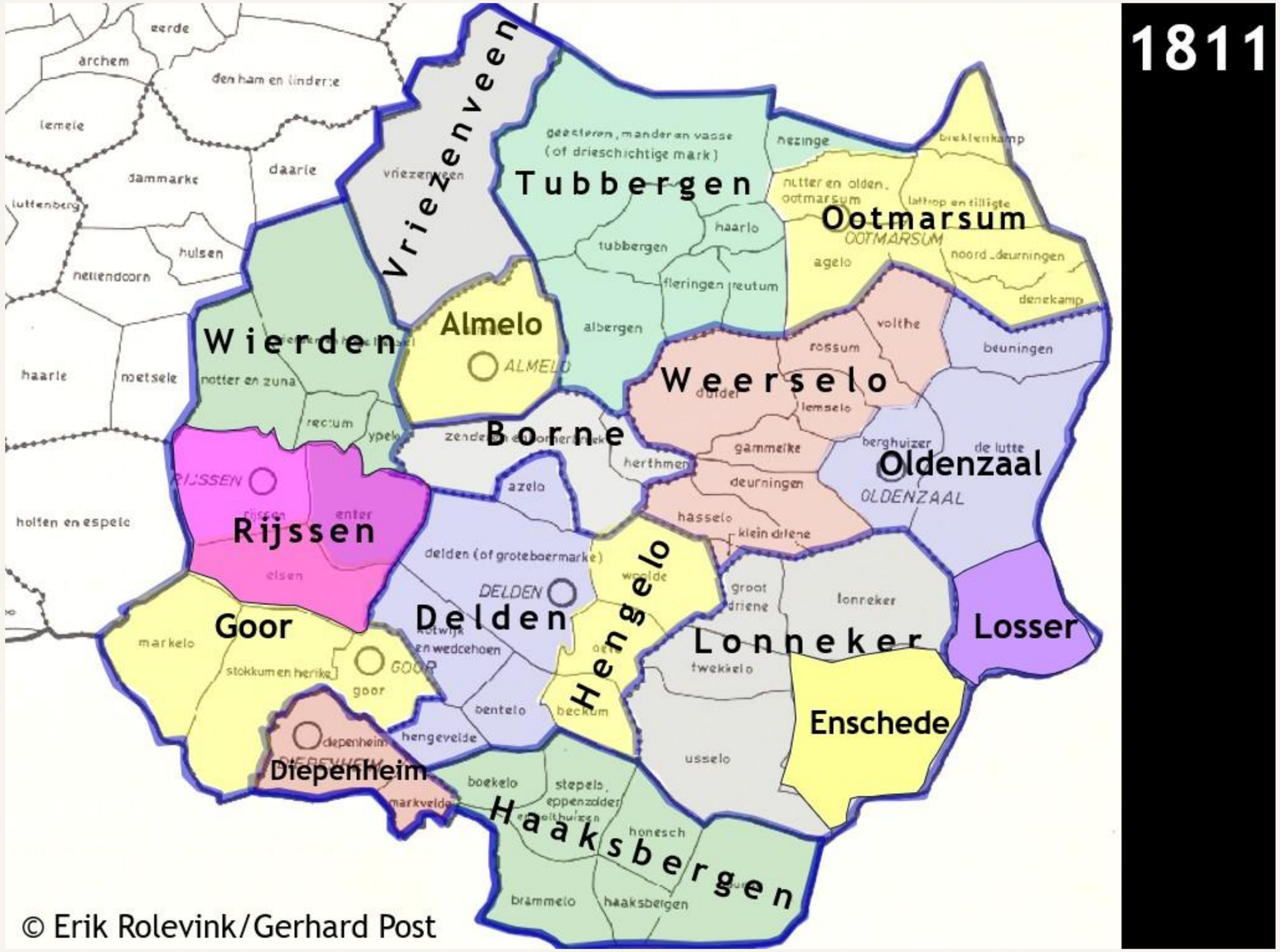
3

De tijdgeest verandert

Religie, industrialisatie, emancipatie, oorlog en professionalisering drukken hun stempel.

De vraag is niet alleen wie burgemeester was, maar wat de burgemeester toen moest zijn.

Van drostambt Twente naar 17 gemeenten

F.C.W. Stork — de eerste moderne burgemeester

1811–1838 | Maire onder Napoleon, burgemeester onder het Koninkrijk

Frederik Carel Willem Stork

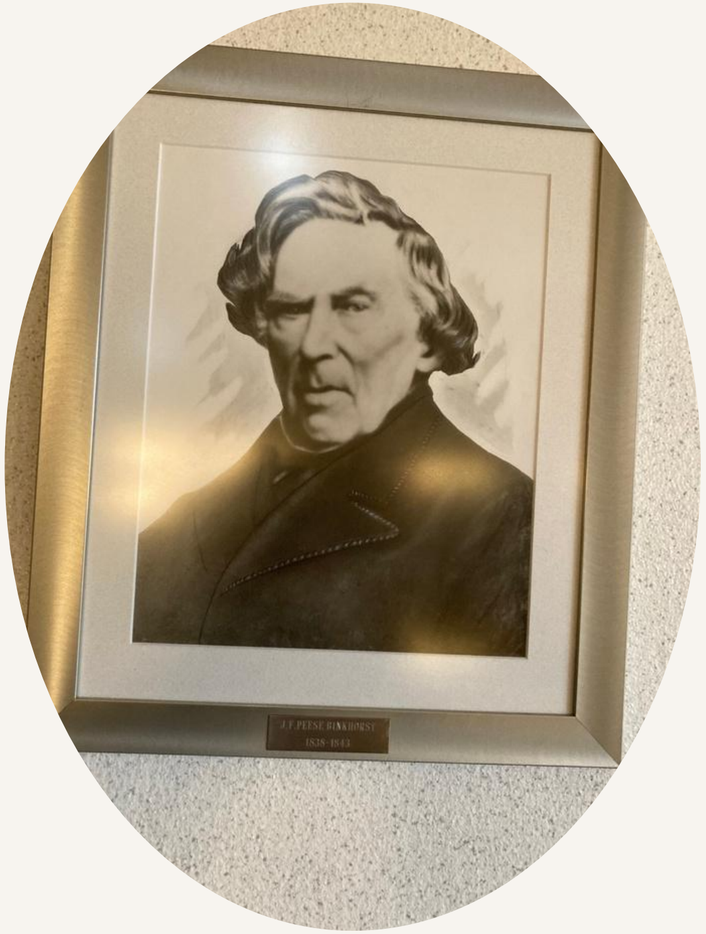
SCHARNIERPUNT 1811

- 1811: invoering van het éénhoofdig burgemeesterschap als maire.
- De burgemeester wordt niet meer door de burgerij gekozen, maar aangesteld door het centrale gezag.
- Na 1813 blijft Stork aan onder het Koninkrijk der Nederlanden.
- Zijn lange ambtsperiode geeft stabiliteit in een tijd van bestuurlijke breuk.

Oldenzaal krijgt een burgemeester “nieuwe stijl”.

J.F. Peese Binkhorst — burgemeester in crisis

1838–1843 | Een bestuurlijke ingreep waarvan we nog niet alles weten

Portret uit de burgemeestersgalerij

Wat moet er gebeuren voordat burgemeester, wethouders én secretaris tegelijk worden ontslagen?

- In 1843 grijpt het hogere bestuur in wegens “tekortkomingen in de uitoefening der bestuursfuncties”.
- Niet alleen de burgemeester, maar ook beide wethouders en de secretaris moeten vertrekken.
- De gemeenteraad wordt tijdelijk geschorst.
- De opvolger krijgt ook de secretarisfunctie: bestuurlijke centralisatie om rust te brengen.

E.A. Tegel — de burgemeester zonder portret

1843–1844 | Korte ambtsperiode, groot menselijk verhaal

De oude burgemeestersketen van Lonneker

- Geboren op 27 maart 1805 te Katwijk aan de Rijn; protestants, fabrikant en tijdelijk burgemeester-secretaris.
- Zijn zijdeweverij was ambitieus, maar werd geen succes.
- Sociaal betrokken: onder meer verbonden aan een vroeg ziekenfonds voor “lieden der geringe klasse”.
- Zijn burgemeesterschap eindigt al in 1844 wegens zwakke gezondheid; hij overlijdt datzelfde jaar.

Soms vertelt een ontbrekend portret het meeste.

Tegel en de katholieke massa bij de Plechelmus

1843 | Openbare orde en religieuze spanning

“En zie, geheel Twenthe kwam in beweging.”

- Oktober 1843: duizenden katholieken trekken naar Oldenzaal voor inschrijving in de Broederschap van het Heilig Scapulier.
- Tegel informeert de gouverneur omdat hij de openbare orde in het geding acht.
- Zijn protestantse achtergrond kleurt zijn argwaan tegenover katholieke volksdevotie.
- Er ontstaan geen grote ongeregeldheden, maar de verhoudingen blijven gespannen.

Een stad waar religie, bestuur en openbare orde samenkomen

C.W. Eekhout — burgemeester en ondernemer

1844–1864 | Bestuurlijke continuïteit en Twentse industrialisatie

C.W. Eekhout

Twentsche Industrie- en Handelsschool te Enschede

- Burgemeester en secretaris van zowel Oldenzaal als Losser.
- Voorstander van bestuurlijke orde; niet bang om zijn mening te geven.
- In 1860 medeoprichter van een moderne stoomspinnerij met Gelderman en Stork.
- Koning Willem III bezoekt de fabriek in 1862.

Een burgemeester die ook economische motor wilde zijn.

Eekhout: modernisering, onderwijs en pragmatiek

Van stoomspinnerij naar handelsschool — en van klokverbod naar rust bewaren

- 1859: bijeenkomst in Carelshaven; oprichting Twentsche Vereeniging tot Bevordering van Nijverheid en Handel.
- Doel: een industrie- en handelsschool om kader voor de textielindustrie op te leiden.
- Oldenzaal was kandidaat, maar Enschede handelde het snelst en kreeg de school.
- Bij religieuze spanning rond klokgelui koos Eekhout uiteindelijk voor bestuurlijke rust boven vervolging.

Locatie: huidige stadstuin 1862

Kennis werd macht — ook voor de fabrikant.

Gijsbert Waller — tussen tolerantie en trouw

1864–1884 | Bestuurder in religieuze en maatschappelijke spanning

“Feestvreugde laat zich trouwens niet afdwingen.”

- Jurist, afkomstig uit welgestelde Amsterdamse kring.
- Burgemeester van Oldenzaal en tot 1871 ook van Losser.
- Moest balanceren tussen protestantse minderheid, katholieke meerderheid en nationale symboliek.
- Bij kritiek koos hij voor een publieke, genuanceerde verdediging van zijn handelen.

Gijsbert Waller

Waller: orde, gezondheid en grenzen

Roodvonk, grenscorrectie en de groeiende gemeente

- 1872–1873: roodvonkepidemie; de burgemeester is bestuurlijk eindverantwoordelijk voor maatregelen.
- 1876: grenscorrectie met Losser; Berghuizen komt weer bij Oldenzaal.
- Strategisch belangrijk: station, stationsemplacement en textielfabrieken komen binnen Oldenzaals grenzen.
- Bij zijn afscheid ontvangt Waller een ruststoel met stadswapen: zichtbaar bewijs van waardering.

Roodvonkepidemie vooral slachtoffers onder kinderen

De burgemeester als bemiddelaar tussen overheid en burger.

Burgemeesters en de schutterij

Openbare orde was zichtbaarder, persoonlijker en soms ruwer dan nu

Schutterij van Oldenzaal

- Waller was betrokken bij de Schuttersraad als auditeur.
- Essink was officier bij de Oldenzaalse schutterij en later commandant.
- Een incident met een beschonken schutter leidde tot krantenpolemiek.
- De burgemeester was in deze tijd veel directer verbonden met ordehandhaving en lokale machtsnetwerken.

J.H.A.M. Essink — ambitie, spoor en katholieke politiek

1884–1893 | Geboren Oldenzaler met provinciale ambities

Essink en de wereld van schutterij en gezag

- Geboren in Oldenzaal, jurist en advocaat in Almelo.
- Al voor zijn burgemeesterschap lid van Provinciale Staten.
- Zette zich in voor bereikbaarheid: spoor Enschede–Oldenzaal en plannen richting Denekamp/Nordhorn.
- Betrokken bij arbeiderswoningen en sociaal-economische ontwikkeling.
- Later lid van Gedeputeerde Staten; 37 jaar Statenlid.

Oldenzaal moest bereikbaar zijn om economisch te groeien.

N.X.Th.M. Vos de Wael — 42 jaar burgemeester

1893–1935 | Van jongste tot oudste burgemeester van Overijssel

Een ambtstermijn die bijna een tijdperk op zichzelf werd.

- Benoemd in februari 1893, op 27-jarige leeftijd.
- Toen de jongste burgemeester van Overijssel.
- Bij zijn afscheid in 1935 de oudste burgemeester van Overijssel.
- Bij zijn 35-jarig ambtsjubileum werd de Ganzenmarkt tijdelijk Burgemeester Vos de Waelplein genoemd.
- Bij zijn afscheid benoemd tot ereburger van Oldenzaal.

Foto ter gelegenheid van opening Carmellyceum, 1923

G.H.P. Bloemen — burgemeester van zijn eigen stad

1935–1941 en 1945–1950 | Crisis, oorlog en terugkeer

Feest ter gelegenheid installatie Bloemen tot burgemeester Oldenzaal. 1935

- Geboren Oldenzaler, “een echte Boeskool”.
- Voor zijn burgemeesterschap raadslid, wethouder en
- vijftien jaar lid van Gedeputeerde Staten.
- Zijn benoeming in 1935 leidde tot grote vreugde in de stad.
- Hij werd burgemeester midden in de economische crisis van de jaren dertig.

“Een onzer zonen… tot burgemeester uitverkoren.”

Bloemen in oorlogstijd

Afgezet, opgepakt, ondergedoken en teruggekeerd

- 1941: de bezetter maakt hem duidelijk dat hij zijn functie niet meer mag uitoefenen.
- NSB’er A.H.G. Weustink wordt waarnemend en later burgemeester.
- Bloemen wordt door de Gestapo opgepakt en naar Kamp Amersfoort gebracht.
- In 1943 duikt hij met zijn vrouw onder.
- Na de bevrijding keert hij terug en hervat hij zijn ambt.

De oorlogsjaren maken zijn portret bijzonder

Het burgemeesterschap werd een morele positie.

Na 1950: wederopbouw en nieuwe bestuurlijke verhoudingen

Cornelissen, De Vries en Reijnen

Burgemeester De Vries

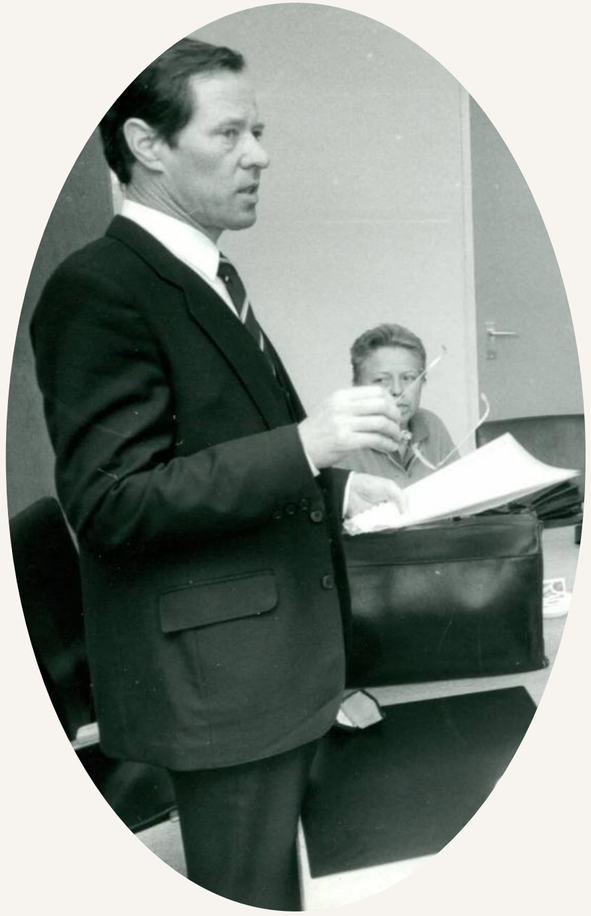

Burgemeester Reijnen

- Na Bloemen volgt een naoorlogse generatie burgemeesters.
- De gemeente groeit, de samenleving seculariseert en het bestuur wordt professioneler.
- De gezinsfoto van Reijnen laat ook de menselijke kant van het ambt zien.
- De burgemeester blijft gezicht van de stad, maar niet meer als negentiende-eeuwse notabele.

G.J.C.A. Nillesen — burgemeester aan het werk

1977–1997 | Besturen in een modernere gemeente

Burgemeester Nillesen

- Twintig jaar burgemeester van Oldenzaal.
- Een andere bestuursstijl: minder ceremonieel, meer vergaderen, verbinden en organiseren.
- Het ambt beweegt mee met professionalisering van raad, college en ambtelijke organisatie.
- De foto toont geen statieportret, maar een bestuurder in actie.

Recente burgemeesters: continuïteit en ontmoeting

Cammaert, Backhuijs, Schouten en Welman

Patrick Welman, Frans Backhuijs en Peter Cammaert

Theo Schouten

- Peter Cammaert: 1997–2003.
- Frans Backhuijs: 2004–2011.
- Theo Schouten: 2012–2018.
- Patrick Welman: vanaf 2018.
- De portretgalerij loopt door: ook wij worden ooit geschiedenis.

Wat verandert er in twee eeuwen burgemeesterschap?

Van aangesteld gezag naar lokaal boegbeeld en verbinder

- 1811: de burgemeester als door het centrale gezag aangestelde maire.
- 19e eeuw: notabele bestuurder, jurist, ondernemer, secretaris en soms bijna alles tegelijk.
- 20e eeuw: crisis, oorlog, wederopbouw en groeiende professionalisering.
- Nu: voorzitter, burgervader, crisisbestuurder, netwerker en gezicht van de gemeente.

Het ambt blijft zichtbaar in symbolen

De keten blijft, maar de betekenis van het ambt verandert.

De portretten zijn geen eindpunt.

Ze zijn een uitnodiging om verder te vragen.

- Wie bestuurde de stad?
- Wat vroeg de tijd van hem?
- En wat vertelt dat over Oldenzaal?